

SCOPUL STUDIERII LIMBII ROMÂNE

Prof. Frîntu Maria
Școala Gimnazială „Alexandru Ștefulescu” Tg-Jiu

„Scopul studierii limbii și literaturii române în perioada școlarității obligatorii este acela de a forma un tânăr cu o cultură comunicațională și literară de bază, capabil să înțeleagă lumea, să comunice și să interacționeze cu semenii, să-și utilizeze în mod eficient și creativ capacitățile proprii pentru rezolvarea unor probleme concrete din viața cotidiană, să poată continua în orice fază a existenței sale procesul de învățare, să fie sensibil la frumosul din natură și la cel creat de om.”¹

În acest sens, curriculumul de limba și literatura română pentru clasele a V-a – a VIII-a, ca și pentru învățământul liceal, se bazează pe modelul *comunicativ-funcțional*, model ce presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al textului literar, fiind adecvat nu doar specificului acestui obiect de studiu, ci și modalităților propriu-zise de structurare a competenței de comunicare a elevilor.

În mod concret, dezvoltarea competențelor de comunicare, adică utilizarea corectă și adecvată a limbii române în producerea și receptarea mesajelor orale și scrise, se realizează prin familiarizarea elevilor cu situații diverse de comunicare, cu **texte literare și nonliterare** adecvate vârstei școlare.

Limba și literatura română, ca disciplină de studiu, reprezintă unul din factorii importanți pentru dezvoltarea capacității de exprimare, orală și scrisă, oferindu-ne posibilitatea să comunicăm semenilor ceea ce gândim și ceea ce simțim. Societatea actuală se află într-un continuu proces de schimbare și modernizare, proces care se reflectă și în preocupările de lectură ale elevilor.

Limba română reprezintă expresia vastă a ființei naționale a poporului român, fiind una și aceeași cu istoria neamului, cu tristețile și bucuriile lui, iar însușirea ei devine o obligație impusă de cerințele comunicării verbale în cadrul vieții sociale, economice, politice și culturale din spațiul românesc. Limba devine, astfel, principala cale de acces la orice informație din orice domeniu.

Studierea limbii și literaturii române joacă un rol important în formarea intelectuală a elevilor, în asigurarea unei pregătiri temeinice pentru celelalte discipline și, nu în ultimul rând, la integrarea acestora în viața socială. Elevii învață limba română, să scrie și să citească, mai mult sau mai puțin, din mediul familial. Când ajung în mediul școlar, aceștia, prin intermediul procesului instructiv-educativ, organizat, instituționalizat și dirijat de profesor, își vor perfecționa vorbirea și scrierea, își vor îmbogăți orizontul de cunoștințe, astfel încât vor fi capabili să comunice corect cu semenii, să întrețină relații interumane cât mai eficiente în orice domeniu și să-și transmită tot ceea ce simt și gândesc cât mai corect, conform normelor limbii române literare.

Școala a fost și va rămâne ansamblul instrumental de bază care îl stăpânește, îl formează și îl ajută pe elev să-și exprime logic, coerent, expresiv tot ce simte, cunoaște, înțelege. Profesorul de limba și literatura română, ajutat și de ceilalți profesori, are sarcina de a lumina, pe măsura puterii lui, drumul spre însușirea, cizelarea și îmbogățirea cunoștințelor limbii materne. Pe tot parcursul procesului instructiv-educativ, elevii trebuie ajutați să aibă acces la viața socială. De asemeni, trebuie impulsionați să înțeleagă și să simtă că este ușor și plăcut să înveți și să te bucuri de roadele cunoașterii. Acestea nu se pot realiza decât printr-o muncă susținută, permanentă, la toate disciplinele de învățământ, fără a minimaliza rolul mediului social.

Elevul trebuie să fie capabil, în viața de zi cu zi, să-și exprime idei și sentimente, să se îmbogățească spiritual. Acestea vor fi posibile, dacă elevii vor reuși să citească în mod conștient înțelegând un text citit sau ascultat, dacă vor participa cu succes la o conversație despre textul citit, reușind să înțeleagă că studiul permanent al limbii și literaturii române este hotărâtor pentru întreaga lor existență, să reproducă o întâmplare, alcătuiind texte, compuneri, rezumate. Înțelegând mesajul transmis de o operă literară, elevii se vor putea bucura de farmecul acestora.

Școala este preocupată de formarea priceperilor și deprinderilor de exprimare corectă, precisă, atât oral, cât și scris, la toți elevii. Cultivarea acestor deprinderi începe încă din clasele primare, perfecționându-se continuu în clasele gimnaziale. Așa cum e învățată de la părinți, limba maternă este un mijloc de comunicare curentă, de obicei rudimentară, fiindcă cei dintâi instructori de limbă maternă

¹ Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, *Programă școlară Limba și literatura română clasele a V-a - a VIII-a*, București, 2009, p. 2.

transmit uneori micului discipol pronunții și cuvinte regionale, ba chiar forme greșite și sensuri necorespunzătoare. Acest lucru se observă în special în mediul rural unde gradul de culturalizare este scăzut și unde, de multe ori, copiii sunt crescuți și educați de bunici pentru că părinții sunt plecați din țară. De aceea, formarea, dezvoltarea și consolidarea capacității de exprimare orală și scrisă reprezintă unul dintre obiectivele fundamentale ale învățământului românesc.

Toate cunoștințele pe care elevul le primește la școală depind de capacitatea sa de a înțelege ceea ce i se predă, ori ceea ce citește. Cu cât va fi stăpân pe limbă, cu atât va profita mai mult de lecțiile pe care le ascultă și de lecturile sale.

Se constată situații asemănătoare între unele aspecte ale comunicării orale și unele aspecte (de conținut și de structură), ale comunicării scrise. Astfel, putem spune că povestirea după imagini realizate în comunicarea orală pot fi continuată în comunicarea scrisă, cu respectarea rigorilor redactării. Exigențele comunicării scrise au în vedere următoarele aspecte: respectarea structurii compunerii, corectitudinea vocabularului, calitățile stilului, respectarea normelor gramaticale, ortografia și punctuația necesară, așezarea textului în pagină, aspectul general al scrisului, estetica generală a lucrării.

Unii elevi întâmpină dificultăți la orele de limba și literatura română, atunci când vor să-și exprime propriile păreri sau să povestească acțiunile unor personaje. De asemeni, unii elevi formulează cu greutate ideea centrală a unui text citit, nu recepționează mesajul acestuia și nu-și pot forma o părere personală decât sub îndrumarea profesorului. De aceea, profesorul își fixează ca obiectiv prioritar preocuparea pentru exprimarea coerentă, corectă, pentru pronunția clară. Acest fapt se realizează prin activități corecte și eficiente, îmbinate cu metode atractive, activ-participative care să-i conducă pe elevi să-și însușească o exprimare corectă și fluentă a limbii române, prin adoptarea de strategii stimulative, care îi asigură elevului un mediu favorabil învățării, îi sporește motivația de a valorifica toate cunoștințele descoperite în școală. Exercițiile cu scopul de a solicita gândirea creatoare a elevilor și pentru îmbogățirea bagajului de cuvinte, continua îndrumare în a-și exprima sentimentele, ideile și părerile, întocmirea unui text narativ, descriptiv, argumentativ, transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă, dramatizarea unor texte, sunt câteva dintre activitățile care ar putea să-i conducă pe elevi în receptarea mesajului unui text literar.

Atât studiul limbii cât și cel al literaturii ținesc și către rafinarea exprimării literare; aceasta însemnează corectitudine și, pe cât se poate, expresivitate. În parte, acest lucru este urmărit și în orele destinate compozițiilor. Specificitatea lor ține însă de urmărirea și a altor obiective, în primul rând a familiarizării elevilor cu acte oficiale și cu tipuri de discurs nepracticate nici în lecția de limbă și nici în cea de literatură.

În ultimii ani, această disciplină și-a extins granițele dincolo de cunoștințele propriu-zise, produse în mediul științific, astfel încât noile programe sunt structurate după modelul comunicativ-funcțional și propun printre obiectivele principale inițierea elevilor în practici lingvistice specifice societății actuale.

Diferita ancorare a conținuturilor și capacităților conferă acestei materii școlare un caracter heterogen, vizibil în multitudinea rețelelor conceptuale și în diversitatea activităților de învățare. Proveniența diversă a cunoștințelor (limbă și literatură) și orientarea diferită a abilităților (comprehensiune și producere de text scris și oral) impun conturarea unor subdomenii ale didacticii și proiectarea unor tipuri distincte de activități.

Dacă în anii anteriori elaborării noului curriculum, studiul acestei discipline urmărea să formeze un orizont cultural compus din multe cunoștințe, iar domeniile vizate erau limba standard și literatura națională, văzută ca un șir de opere legitimate estetic sau ideologic, iar accentul cădea mereu pe materia de studiu și rolul principal era al profesorului care avea strategii de predare- învățare definite de un caracter directiv și analitic, astăzi reforma mută accentul pe formarea de competențe de comunicare și culturale. Acum domeniile vizate sunt limba, înțeleasă ca un instrument de comunicare, și literatura, sub semnul unei viziuni extensive.

Elevul este așezat acum în centrul activității didactice și este îndrumat și încurajat să utilizeze limbajul. Termenii cheie sunt acum: „*practicarea, actul, procesul de comprehensiune și de producere de text.*”²

² A. Pamfil, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Pitești, Paralela 45, 2008, p. 9.

Strategiile de învățare s-au diversificat, s-au îmbogățit astfel încât nu putem concepe o lecție fără ateliere de scriere și lectură, dezbateri, interviu sau expunere orală, iar evaluarea e centrată deopotrivă asupra rezultatelor cât și asupra procesului învățării și se realizează prin strategii moderne precum: portofoliul sau proiectul.

„În prezent procesul de învățare este unul nelinear, se desfășoară simultan pe două paliere interdependente: asimilarea de cunoștințe și punerea lor în practică prin activități globale de comunicare.

Acest tip de proces definește nu numai lecțiile de limbă, ci și cele de literatură; în cadrul lor, asimilarea noțiunilor de teorie literară slujește formarea și cizelarea strategiilor de lectură și interpretare, noțiuni și strategii exersate continuu pe texte diferite”.³

Mina-Maria Rusu precizează că: „Dacă s-ar aplica grila de autoevaluare pentru dobândirea competențelor de comunicare lingvistică, așa cum apare în Cadrul Comun European, fiecare absolvent al școlii ar trebui să corespundă nivelurilor C1-C2, dacă limba română este limbă maternă. Astfel, cel evaluat ar trebui să dețină competențe de înțelegere și vorbire reflectate în ascultare, citire, participare la conversație, discurs oral și scriere, cu respectarea indicatorilor pentru fiecare nivel.”⁴ Spre exemplu, pentru nivelul C2, autoevaluarea competențelor de comunicare trebuie să producă următoarele constatări din partea subiectului supus autoevaluării, pe care le cităm din grilă:

- pot să scriu texte clare, cursive, adaptate stilistic contextului;
 - pot să redactez scrisori, rapoarte sau articole complexe, cu o structură logică clară, care să-l ajute pe cititor să sesizeze și să rețină aspectele semnificative;
 - pot să redactez rezumate sau recenzii ale unor lucrări de specialitate sau opere literare.
- La nivelul comunicării orale, în timpul participării la o conversație, cel în cauză trebuie să constate următoarele:
- pot să particip fără efort la orice conversație sau discuție și sunt familiarizat(ă) cu expresiile idiomatice și colocviale.
 - pot să mă exprim fluent și să exprim cu precizie nuanțe fine de sens.
 - în caz de dificultate, pot să reiau ideea și să-mi restructurez formularea cu abilitate, în așa fel încât dificultatea să nu fie sesizată.

Dacă acești indicatori de performanță comunicativă se aplică în cazul unei limbi străine, cu atât mai mult ei trebuie să fie îndepliniți de un vorbitor nativ al limbii române, instruit și educat, care să fie capabil să probeze competențele de comunicare, la ieșirea din sistem, la examenul de bacalaureat, la care va susține două probe, una scrisă și alta orală.

Bibliografie:

¹A. Pamfil, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Pitești, Paralela 45.

¹ M.M. Rusu, *Revista Limba Română*, Chișinău, 2009, Nr. 11-12 .

³A. Pamfil, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, p. 8.

⁴ M.M. Rusu, *Revista Limba Română*, Chișinău, 2009, Nr. 11-12 .